

ÜVERT lõpparuanne 2014-2015

Sisukord

ÜVERT lõpparuanne 2014-2015	1
1. Mõisted.....	1
2. Lühendid	1
3. Lühikokkuvõte	2
4. ÜVERT-is käsitletud teemad, tulemused, ettepanekud	3
5. Järeldused.....	7

1. Mõisted

ÜVERT töö aruandes on mõisteid kasutatud Ühisveevärgi-ja kanalisatsiooni seaduse-, Veeseaduse (VS) jt seaduste tähenduses.

Lõpparuanne – ÜVERT protokollide kokkuvõte

2. Lühendid

EVEL – Eesti Vee-ettevõtete Liit,

ELL – Eesti Linnade Liit,

EMOL – Eesti Maaomavalitsuste Liit,

KA – Konkurentsiamet,

KIK – Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus

KKM – Keskkonnaministeerium,

OL - Omanike Liit,

RM – Rahandusministeerium,

SoM – Sotsiaalministeerium,

SiM – Siseministeerium,

TA – Terviseamet,

TKA – Tarbijakaitse Amet

WACC – kaalutud kapitali keskmine hind (*weighted average of capital cost*)

ÜVVKS – Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus

3. Lühikokkuvõte

Ühisveevärgi regulatsiooni töögrupp (edaspidi ÜVERT) moodustati EVEL ettepanekul 2014 aasta jaanuaris huvitatud osapoolte (KKM, RM, SiM, SoM, KA, TKA, TA, ELL, EMOVL, OL, KIK ja EVEL) esindajatest selleks, et:

- 1) anda hinnang olemasolevale ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenuse regulatsioonisüsteemile;
- 2) sõnastada ja taotleda jätkusuutliku teenuse tagamiseks vajaliku regulatsiooni rakendumist;
- 3) teha ettepanekuid ja taotleda veehinna arvutamise metoodika muutmist, ja
- 4) koostada vajalikud tegevuskavad ja korraldada tegevuste elluviimine.

Ülesanded ÜVERT-ile ja EVEL (lahendus)ettepanekud: vt ligemalt „Veeteenuse hinna reguleerimine Eestis“ 16.10.2013. EVEL [Memorandum](#)

Aruande perioodil (veebruar 2014 – juuni 2015) toimus 8 ÜVERT-i töökoosolekut, millistel kuulati ära ja arutati läbi ÜVERT liikmete ja selle töös osalenute (Riigikontroll, Oxera Ltd) ettekanded veemajanduse olukorrast, veeteenuse kestlikumaks muutmise võimalustest ja regulatsioonist Eestis ning reas EL liikmesriikides (Ühendkuningriigid, Iiri, Soome jt).

Analüüsi Eesti vee-ettevõtete tegevuskulude struktuuri, sh püsikulud (maksud, saastetasud) osakaalu, jooksevkulude kokkuhoiu (kuluefektiivsuse tõstmise) võimalusi, tulude kujunemist (sh WACC mõju) ja nende suurendamise võimalusi KA soovitusliku hinnametoodika- ja ÜVVKS alusel.

Punkt 1 osas üldist (st ÜVERT koond-) hinnangut ÜVVK teenuse regulatsioonile ei peetud võimalikuks anda. Samas tõi EVEL, et kehtivat regulatsiooni on vaja muuta, et luua võimalus veeteenuse kestlikumaks (üle 15-20 aastases perspektiivis) osutamiseks.

Septembris 2014 toetasid 4 ÜVERT liiget EVEL ettepanekut veehinna arvutamise metoodika muutmiseks selliselt, et see võimaldaks hinda kehtestada kuni 5 aastaks ette. Kaks liiget olid vastu ning 2 ei osanud seisukohta võtta või vajasis lisainformatsiooni, mida EVEL ka järgnenud koosolekutel esitas. Kordusküsitelu antud küsimuses hiljem läbi ei viidud.

Punkt 2 ja 3 osas hinnati toetusega soetatud põhivara kulumi veehinna arvamise (meetme) mõju ettevõtte majandustegevuse kestlikusele ja tarbijale. Leiti, et kui EVEL peab vajalikuks hinnaregulatsiooni muutmist, siis teeb ta vastavasisulised ettepanekud ÜVVKS-i sätete muutmiseks, et luua seaduslik alus antud meetmete rakendamiseks. KA hinnaregulatsiooni muutmissettepanekut ei toetanud,

Analüüsiti kulumi veehinda arvestamisest laekuvate vahendite kasutuse alternatiive (riiklik investeerimisfond, vee-ettevõtete vabatahtlik investeerimisfond, ettevõtte sisene fond). ÜVERT arutelude tulemusena selgus, et EVEL eelistaks lisavahendid jätta iga ettevõtte enda käsutusse tingimusel, et neid kasutatakse ainult põhivara asendamiseks. Seda alternatiivi toetas ka Linnade Liit. Ülejäänud ÜVERT liikmed oma eelistust ei väljendanud.

Punkt 3 osas peeti õigeks, et ettepanekud veehinna meetodika muutmiseks esitab EVEL.

Punkt 4 osas võeti teadmiseks, et EVEL kasutab veemajanduse (strateegilise) tegevuskava-, sh sobiv majandusmudel väljatöötamiseks SA KIK poolt eraldatud rahalist toetust ning ostab vajaliku konsultatsiooniteenuse sisse. ÜVERT-i materjalid tehakse konsultandile kättesaadavaks.

Kokkuvõtte ÜVERT tööst ja lõpp-aruanne kuulati ära ja kinnitati ka. juuni töökoosolekul.

4. ÜVERT-is käsitletud teemad, tulemused, ettepanekud

1. Avakoosolekul kuulati ära kehtiva ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenuse regulatsiooni analüüs (OXERA ja riigikontrolli ettekanded 26.02.2014). Otsustati, et detailsete analüüsidega, konkreetsete ülesannete lahendamise ja ettepanekute koostamisega tuleb tegelda ÜVERT koosolekute vahepealsel ajal ja tulemustest ette kanda töökoosolekutel. Läbiarutatud materjalid otsustati lisada koosoleku protokollile ning väljastada kinnitatult kõigile ÜVERT liikmetele.
2. KKM ja EVEL esitasid analüüsi tulemused, sh hindamiskriteeriumid selle kohta, milline on jätkusuutlik vee-ettevõtte Eestis ja mis ettevõtteid motiveerib (30.04.2014). Leiti, et vee-ettevõtte on jätkusuutlik, kui ta osutab kokkulepitud ajavahemikul nõutud kvaliteediga ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni (ÜVVK) teenust. ÜVERT liikmed leidsid, et erinevate ettevõtete kuluefektiivsust tuleks võrrelda. KA selgitas, miks ja kuidas nad *benchmarking*-ut läbi viivad. KA märkis, et *benchmarking* tulemuste avaldamine ja EVEL-iga jagamine ei ole võimalik ilma kõigi *benchmarking*-us osalevate ettevõtete kirjaliku nõusolekuta. EVEL märkis, et ka EVEL-i indikaatorite töörühm tegeleb *benchmarkinguga*. Plaanis on võrdlusanalüüsi tulemusi kõrvutada KA poolt tehtava *benchmarkinguga* mistõttu ÜVERT-is sellega täiendavalt tegelema ei pea. EVEL väiksem töörühm koostab valimi ettevõtetest, kes oma veehinna KA-ga kooskõlastanud on ja analüüsib valimi vee-ettevõtete toimetulekut (olemasoleva info baasil). Töörühmas on EVEL, KA ja KIK esindajad.
3. EVEL kogus ja esitas (30.04.2014) vee-ettevõtetest saadud info, milline on maksude osakaal veehinnas, mida vee-ettevõtte ise muuta ega mõjutada ei saa.

EVEL ettekandes märgiti, et maksude osakaal joogivee kuludest on 33,4 %, maksudest poole moodustab käibemaks. Reovee puhul on maksude osakaal 26,4 %. Ka siin on kõige suurem osakaal käibemaksul. Leiti, et ettevõtete kuluefektiivsust saab tõsta vaid muude-, ettevõttest sõltuvate majanduskulude optimeerimise teel (nt ettevõtete ühis-hanked elektrienergia teenuse saamiseks jmt).

4. Arutati Konkurentsiameti ettekannet (30.04.2014), milline on veeteenuse hind 1) täna; 2) veeteenuse hind kui sihtfinantseerimise teel soetatud varade kapitalikulu oleks lülitatud veeteenuse hinda; 3) veeteenuse hind kui sihtfinantseerimise teel soetatud varade kapitalikulu ja tulukus oleksid mõlemad lülitatud veeteenuse hinda. Märgiti, et tänane keskmine hind: vesi + reovesi kui tagastamatut abi ei ole hinnas, on 2,51 €/m³;
Keskmine hind kui tagastamatu abi põhivara kulum (kapitali kulu) oleks hinnas: 4,70€/m³. See tooks kaasa hinnatõusu 87%.
Keskmine hind, kui tagastamatu abi põhivara kulum ja põhjendatud tulukus oleksid mõlemad hinnas: 7,65 €/m³. Hinnatõus 205%. Märgiti, et tarbijale sellises mahus muudatused ja sellest tulenev teenuse hinnatõus pole enam taskukohane.
5. Kuulati ära (11.06.2014) EVEL informatsioon vee-ettevõtete valimi (üks väike-, üks keskmine-, üks suurettevõte ja üks regionaalne ettevõtte) toimetuleku hindamisest ja hinnangust, kui palju saaks sihtfinantseerimisega soetatud põhivara asendamiseks tariife tõsta.
EVEL ettekandes märgiti, et veehinna kasvuruumi (4% -ni leibkonnaliikme aasta netosissetulekust) on veel küll. Kriitilise tundlikkuspiirini ei ole veeteenuse hind veel jõudnud. Maakonniti moodustasid vee- ja kanaliteenuse kulud (05.03.2014 andmete põhjal) koos käibemaksuga 0,85% - 1,69% (1,68 – 2,73 EUR/m³).
Kui lülitada sihtfinantseeringuga soetatud põhivara kulumist näiteks 25% vee hinda, oleks valimisse arvatud ettevõtete keskmine veehind 2,18 EUR/m³ ehk 11,8% tänasest kõrgem.
Otsustati, et EVEL peaks ära hindama (arvestuslikult) tekkida võivate lisavahendite kogumahu juhul, kui toetusega soetatud põhivara (25% ulatuses) teenuse hinda arvata neis vee-ettevõtetes, kes on toetusega põhivara soetanud. Samuti otsustati lisaks algsele (EVEL memorandumis toodud riikliku fondi asutamise ettepanekule) kaaluda ka alternatiivset võimalust - investeringuteks lisavahendite kogumist vee-ettevõtete endi kontole.
6. Kuulati ära (11.06.2014) ettekanne riikliku investeerimisfondi kui ühe lisavahendite kogumise ja kasutamislahenduse kohta.
Arutelu tulemusena otsustati kõiki võimalikke investeerimislahendusi (riiklik fond, vabatahtlik fond ja ettevõtte oma investeerimiskonto) enne võrrelda kui otsustada, kuidas tariifist kogutavaid lisavahendeid (nt alates 2024) kasutama saaks hakata.
7. Investeerimisfondi alternatiive arutati veelkord detailsemalt (16.09.2014) ÜVERT koosolekul. Riikliku fondi kirjeldus on aruandele lisatud.

Samuti arutati lisavahendite võimalikku mõju ühe väikse-, keskmise- ja suure veemüügi mahuga¹ ettevõtte investeerimis-võimekusele juhul, kui lisavahendid jätta nende kasutusse (st tsentraalset fondi mitte luua).

EVEL märkis, et vee-ettevõtete suurest (käibe- jm) erisustest tulenevalt piisaks suurematele ettevõtetele lisavahenditest, mis kogunevad kui võimaldada ca 10% toetusega soetatud põhivara (TPV) kulumist hinda lülitada, väikestel aga alla 25% ei võimaldaks jätkusuutlikku TPV kasutamist.

Märgiti, et antud alternatiivi teostamisel tuleks samaaegselt väiksemaid ettevõtteid stimuleerida/sundida suurematega liituma (ettevõtluse killustamise vähendamiseks võtta suund olemas olevate regionaalsete vee-ettevõtete edasiarendamisele ja uute tekitamisele).

Antud alternatiivile lõplikku hinnangut (teistega võrreldes) siiski ei antud (otsustati ühtegi alternatiivi kõrvale mitte jätta, st nende võrdlemist jätkata).

KKM veeosakonna ettekande põhjal arutati ka vee erikasutusõiguse tasust (KeTS alusel alusel) KOV-idele laekuvate vahendite laiemal kasutuse võimalusi vee-ettevõtete investeringu-vajaduste toetamiseks.

EVEL leidis, et nende vahendite piiratud maht (50% vee-erikasutuse lubade eest, ehk ca 5-6 MEUR/a) ei ole piisav vee-ettevõtete põhivara uuendamiseks. Märjiti, et kuigi vee-ettevõtetele KIK Keskkonnaprogrammi kaudu antavate toetuste maht on tunduvalt suurem kui pelgalt vee-erikasutusest laekuvate vahendite (ca 8 MEUR/a) summa, võimaldab see teha vaid jooksvaid, väiksemamahulisi investeringuid kuid mitte enam.

8. Osapoolte hinnangute (küsitelu) põhjal tehti (16.09.2014) vahekokkuvõtte ÜVERT-is läbiarutatud teemade panuse kohta ÜVERT ülesannete lahendamiseks. See näitas muuhulgas, et poolte töögrupi liikmete arvates on reservfondi loomine vajalik, ülejäänud liikmed soovisid enam teemakohast infot ning lisa-arutelusid.

Muude EVEL memorandumis toodud ettepanekute /ÜVERT ülesannete suhtes töögrupi liikmed hinnangut ei andnud. Peeti vajalikuks kõigi arutuse all olevate teemadega tööd jätkata.

9. Kuulati ja arutati (12.11.2014) KA ettekannet hinnaregulatsiooni [erinevatest] meetodikatest (Cost+ meetodika ja THI-X (5-ks aastaks hindade kujundamise meetodika nii nagu selle kasutamine toimub liri- ja Inglismaal).

Ettekandes märgiti, et ühte, rahvusvaheliselt aktsepteeritud regulatsiooni meetodikat, mis oleks heaks kiidetud nagu näiteks raamatupidamises, pole veeteenuste kohta olemas. KA jäi oma varasema (veebbruar 2014) arvamusel juurde, et teatavaks perioodiks (näiteks viieks aastaks) veeteenuse hinna ette fikseerimise meetodika kasutuselevõtt Eestis nõuaks olulist lisatööjõu rakendamist KA-s ning sobiks enam suurtele kasumile orienteeritud eraettevõtetele. Rahavoogude meetod võib sobida kasumit mittetaotleva teenuseosutaja majandustegevuse reguleerimiseks ning seda võiks rakendada, kui veeteenuse osutamine Eestis vastavalt ümber korraldada (AS asemel osutab teenust nt MTÜ).

¹ Ettekandes loeti suureks üle 100 000 inimese (ekvivalendina-) teenindav ettevõtte, keskmiseks - üle 20 000 ja väikseks ettevõtteks üle 2000 ie teenindav ettevõtte

Arutelu käigus märgiti, et tulususe küsimus tuleks [vastavas eriseaduses] ära otsustada, siis oleks võimalik meetodika muutmise osas edasi minna.

10. EVEL ja KA ühildatud arvamuse baasil selgitati ÜVERT liikmetele võimalust arvata kehtiva hinnametoodika (Cost+) raames ettevõtte omavahenditest tehtava tulevase investeeringu kulud vee hinda ja kasutada põhjendatud kasumit investeeringu katteallikana. EVEL märkis, et omavahendite (sh põhjendatud tulukus) nappuse tõttu ei saa suuremahulisi investeeringuid (üle 2 aasta kestvaid projekte) nende arvelt teha. Lisaks nende (jooksvate investeeringu-) kulude veehinda arvamisele oleks vaja, et meetodika võimaldaks ettevõtetel ka temale eraldatud toetusvahendeid arvesse võtta ning neile vastavalt pikemaajalisi äriplaane ja prognoose teha. EVEL jõudis järeldusele, et seda võimaldaks hinna kooskõlastamise meetodika, mis baseeruks rahavoogude meetodil.

11. ÜVERT kuulas (veebruaris 2015) ära EVEL-i juhatuse kaasajastatud seisukohad EVEL-i 16.10.2013 memorandumis "Veeteenuse hinna reguleerimine Eestis" ettepanekute osas. Võeti teadmiseks, et enne ÜVERT koosolekut arutas EVEL memorandumis seisukohti kahel korral EVEL VHT töörühmas ja seejärel ka juhatuse koosolekul. EVEL liikmete jaoks on põhiküsimus ettevõtete jätkusuutlikkus.

Selle tagamiseks taotleb EVEL jätkuvalt:

- Cost+ meetodika vahetamist rahavoogudel põhineva regulatiivse meetodika vastu.
- Veeteenuse hinna meetodikat, mis võimaldaks hindu 5 aastaks ette kooskõlastada - kas iga aasta kohta eraldi või viie aasta keskmise piirhinnana, lubades sealjuures sihtfinantseeritud vara arvumist reguleeritava vara hulka (sh teenuse hinda) - vee-ettevõtluse jätkusuutlikkuse tagamiseks vajalikul määral ja seeläbi rahaliste vahendite reservi moodustamist, eelistatavalt (st eelistuste järjekorras):
 1. ettevõtte juures asuvasse reservfondi, või
 2. vabatahtlikult asutatavasse vee-ettevõtete reservfondi (nt MTÜ vormis), või
 3. riiklikult asutatavasse ja juhitavasse reservfondi.

- Veeteenuse hinna arvutamise vabatahtliku juhendi kehtestamist õiguslikul tasemel näiteks veehinna määruse lisana (saavutamaks vee-ettevõtete võrdset kohtlemist veehinna kooskõlastamise haldusmenetluse käigus).

EVEL teatas, et loobub regulaatori loomise ettepanekust uue juriidilise isiku näol, nagu seda on kirjeldatud memorandumis, kuna eeldatavalt saab reguleerimist vajavaid küsimusi lahendada ka EVEL koostöös KKM-iga selleks uut regulaatorit loomata. Näiteks saaks seda teha laiendades veemajanduse komisjoni koosseisu KA ja ka teiste huvirühmade esindajate kaasamisega pärast seda, kui ÜVERT on oma töö lõpetanud. Tegemist oleks riikliku institutsiooniga.

12. Aprillis 2015 kuulati ära ja arutati läbi EVEL ettekanne: „Mida cost+ meetodika vahetamine rahavoogudel põhineva regulatiivse meetodika vastu ettevõttele kaasa toob“.

Konkreetse ettevõtte investeerimisvajaduse analüüsi ja arutelu tulemusena jõudis EVEL järelduseni, et investeeringute defitsiidi (st tegemata jätmise) vältimiseks on hädavajalik hinnakujundusse lisada ettevõtte investeerimisvõimet tõstvad abimeetmed (10-25%² toetusega soetatud põhivara kulumist + lühendada põhivara

² Sõltuvalt ettevõtte käibest

amortiseerimisperioodi] ja soovitati üle minna rahavoogude metoodikale. ÜVERT ülejäänud liikmed EVEL järeldustele vastu ei vaielnud.

Samuti arutati, kas on võimalik välja selgitada kõigi ÜVERT liikmete eelistus varem läbiarutatud reservfondi loomise alternatiividest (lisaks EVEL veebruaris 2015 toodud eelistusele võimaldada fondi loomist iga ettevõtte enda juurde). Linnade Liit toetas reservvahendite jätmist ettevõtete juurde ning ei toetanud alternatiivset (riikliku fondi) lahendust. Konkurentsiamet otsustas, et ei võta positsiooni võimalike reserve vajaduste ja eelistuste küsimuses vaid jätab selle KKM-i otsustada. Ülejäänud ÜVERT liikmed oma hinnanguid ega seisukohti väljendanud ega lisanud ei ole.

Kokkuvõtteks otsustati võtta EVEL seisukohad fondi eelistuse osas teadmiseks ja pidada õigeks, et EVEL poolt hangitav konsultant uuriks veemajandussektorit tervikuna ning jätkaks ÜVERT materjalide baasil EVEL memorandumis toodud ülesannete lahendamist.

EVEL märkis, et kulureservi loomine eeldab hinnaregulatsiooni muutmist, st vee-ettevõtetele sellise alalise perioodikulu ning bilansilise kohustuse tekitamise lubamist, mille arvelt võimaldatakse vee-ettevõttele teha tulevikus asendusinvesteeringuid varasemalt toetusega soetatud investeeringute asendamiseks. EVEL soovitusel peaks reservi moodustamiseks tehtava perioodikulu suurus võrduma 10 - 25%-ga toetusega soetatud põhivara kulumist samal perioodil.

Terviseamet pidas vajalikuks korrata nende (09.04.2015) esitatud seisukohta, et veemajandussektori arendamise käigus ei tohi langeda elanikkonna hõlmatus ühisveevärgiveega ning samuti ei tohi langeda joogivee kvaliteet rahapuuduse tõttu (eriti puudutab see väikeseid veevärke).

Käesoleva lõpparuande kokkuvõtte esitati liikmetele 03 juunil 2015 toimunud koosolekul.

Samal koosolekul tutvustati ÜVERT liikmeid EVEL indikaatorite töörühmas (INT) valminud vee-ettevõtete võrdlusanalüüsi süsteemi (*benchmarking*) kirjeldusega.

KA tegi ettekande kasutusele võetavast, täiustatud võrdlusanalüüsi metoodikast.

5. Järeldused

ÜVERT protokollide, ettekannete jm materjalide põhjal saab väita, et töögrupi liikmeid on piisava põhjalikkusega teavitatud EVEL poolt tõstatatud probleemidest, mis takistavad vee-ettevõtetele kvaliteetse ja kestliku veeteenuse osutamist, sh põhivara õigeaegset asendamist.

EVEL saab töögrupi seisukohti kasutada veeteenuse regulatsiooni-, sh ÜVVKS muutmissetpanekute põhjendamiseks.

ÜVERT on andnud olulise panuse selleks, et EVEL saaks veemajandussektori visiooni, strateegia ja sobiva majandusmudeli välja töötada ning võib seetõttu oma tegevuse lugeda lõppenuks.

Lõpparuande (eelnõu) kohta esitasid tähtaegselt oma märkused ja ettepanekud Terviseamet, Konkurentsiamet, Linnade Liit ja Keskkonnaministeerium. Eelnõu täiendamisel on nendega arvestatud.

Aruande koostas ja digiallkirjastas: Hannes Aarma

ÜVERT juht

KKM VFO peaspetsialist

Juuni - juuli, 2015